

به بهانه سفر وزیر خارجه پاکستان به تهران

شاه‌محمود قریشی، وزیر خارجه پاکستان، در سفری به چند کشور منطقه، اواخر هفته گذشته به تهران نیز سفر کرد و در جریان آن طیفی از مسائل مورد علاقه پاکستان و ایران را از موضوعات دوجانبه تا منطقه‌ای و بین‌المللی با رئیس‌جمهور، رئیس مجلس و وزیر خارجه به بحث و بررسی گذاشت.

به گزارش سایت خبری پرسون، ابوالقاسم دلفی نوشت:

اینکه پاکستان در بین همسایگان جمهوری اسلامی ایران به دلیل ویژگی‌های خاص که عمدتاً بر محور مسائل امنیتی و حوزه تحولات افغانستان و مواضع نسبتاً متفاوت دو همسایه در قبال اوضاع داخلی افغانستان استوار است، دارای متغیرهای بسیاری است که دیدارهای مستمر و مرتب در سطوح مختلف مسئولین را می‌طلبد، نباید مورد تردید باشد. اما به نظر می‌رسد که سفر این‌بار وزیر خارجه پاکستان به جمهوری اسلامی ایران از خصوصیات و ملاحظات احتمالا متفاوتی برخوردار بوده که به نظر نمی‌رسد با آنچه در افغانستان و خروج عنقریب آمریکایی‌ها از این کشور و در نتیجه تحکیم هرچه بیشتر قدرت طالبان در افغانستان یا نقشی که از مدت‌ها قبل اسلام‌آباد به‌عنوان میانجیگر برای بهبود روابط تهران و ریاض با نظر مساعد دو کشور ایفا می‌کرد و این روزها با مطرح‌شدن گفت‌وگوهای مستقیم ریاض-تهران با وساطت عراق، ممکن است پاکستان را تشویق به تحرک کرده باشد، در اولویت دستور کار وزیر خارجه پاکستان در دیدار با مسئولان جمهوری اسلامی ایران قرار گرفته باشد. هرچند اهمیت دو موضوع یادشده در حد و اندازه‌هایی هست که تحت‌الشعاع سایر تحولات و رخدادهای روابط دو کشور هم در گفت‌وگوهای تهران می‌تواند مطرح شده باشد.

آقای قریشی در جریان سفر خود به تهران در مناسبتی در سفارت این کشور به موضوعی اشاره کرده که می‌باید با دقت بیشتری به آن توجه شود. او خاطرنشان کرد که در دیدار با رئیس مجلس ایران نگرانی مشترک دو کشور، یعنی تشدید اسلام‌هراسی در غرب و لزوم جلوگیری از این جنگ را که احساسات میلیون‌ها مسلمان را جریحه‌دار کرده است، مطرح کرد. به گفته وزیر خارجه پاکستان، این کشور از تشدید احساسات ضداسلام در کشورهای غربی و افراط‌گرایی علیه مسلمانان به‌شدت نگران است و بر لزوم حرکت مشترک کشورهای ایران، پاکستان، ترکیه و عربستان در یک جبهه مشترک برای مقابله با نفرت‌پراکنی و توهین به مقدسات اسلامی تأکید دارد.

اینکه در شرایط فعلی موضوع مورد نظر وزیر خارجه پاکستان دارای ظرفیت‌های مشابه در چهار کشور یادشده باشد، قابل بحث است ولی به نظر می‌رسد که وزیر خارجه پاکستان با اشاراتی که در اظهارات خود درباره اسلام‌هراسی در غرب و تشدید احساسات ضداسلام و لزوم حرکت مشترک در یک جبهه واحد برای مقابله با این پدیده داشت، شاید هدف اصلی و علت تلاش برای رفع نگرانی فزاینده‌ای را که پاکستان این روزها در روابط بین‌المللی خود پیدا کرده است، عیان کرد.

از چندین ماه قبل و به دنبال انتشار کاریکاتور توهین‌آمیز مجله فکاهی شارلی ابدو در فرانسه علیه پیامبر اسلام (ص) و متعاقب تحولات داخلی و بین‌المللی علیه فرانسه و حمایت علنی آقای امانوئل مکرون، رئیس‌جمهور فرانسه، از اصل کاریکاتور که به‌نوعی تأیید حرکت شارلی ابدو تلقی شد، پاکستان شاهد تحركات وسیع و بی‌سابقه اعتراضی علیه فرانسه و مواضع رئیس‌جمهور آن کشور بوده که طی آن درخواست اخراج سفیر فرانسه از اسلام‌آباد و تحریم کالاهای فرانسوی از سوی برخی گروه‌های اسلام‌گرای تندرو پاکستانی از جمله حزب تحریک-لیبک مطرح شد. حزب یادشده که اخیراً و در سال ۲۰۱۵ توسط خادم حسین رضوی، از صوفیان افراطی و مخالف ارتداد و کفرگویی، تأسیس شده است در ماه‌های اخیر و به‌ویژه پس از دستگیری رهبر جدیدش، سعد حسین رضوی، فرزند مؤسس مرحوم این گروه که پس از مرگ پدر جانشین او شد و اعلام غیرقانونی بودن فعالیت‌های این حزب در چارچوب قانون مبارزه با تروریسم در پاکستان، هر روز بر دامنه اعتراضات و تظاهرات مختلف در شهرهای بزرگ پاکستان از جمله لاهور، کراچی و راولپندی افزوده شده و تظاهرکنندگان با مسدودکردن راه‌های ارتباطی این شهرها با پلیس و نیروهای امنیتی نیز درگیر شده‌اند که تاکنون تعداد زیادی از طرفداران این حزب و افرادی از نیروهای پلیس و امنیتی پاکستان کشته و براساس گزارش‌های واصله بیش از ۱۰ نفر از نیروهای پلیس ازسوی تظاهرکنندگان در شهر لاهور، مقر این حزب، به گروگان گرفته شده و در مسجد شهر محبوس هستند.

فشارهای مخالفان روابط با فرانسه در پاکستان طی هفته‌های اخیر و مواضع آقای مکرون، در حدی بوده است که ظاهراً دولت پاکستان را علی‌رغم مخالفت وزارت خارجه آن کشور ناچار کرد که به شرط بازگشت آرامش به شهرها و دست‌کشیدن حزب تحریک از اغتشاشات شهری، موضوع اخراج یا عدم اخراج سفیر فرانسه در اسلام‌آباد را به رأی پارلمان این کشور موکول کند. هرچند ظاهراً براساس قانون، مصوب پارلمان در این خصوص الزامی برای دولت جهت اجرای آن به وجود نمی‌آورد و دولت می‌تواند آن را نادیده بگیرد.

در همین حال ناآرامی‌ها و بسیج افکار عمومی در پاکستان به حدی رسیده است که هفته گذشته عمران‌خان، نخست‌وزیر این کشور، ناچاراً در یک اظهارنظر دو سویه، در حمایت از برخوردی‌های نیروهای امنیتی با شورشیان خیابانی و اعلام اینکه حزب یادشده را نه به خاطر اهداف بلکه به دلیل روش‌های اجرائی آن ممنوع اعلام کرده و هیچ‌کس در پاکستان نمی‌تواند خود را بالاتر از قانون و قانون اساسی قلمداد کند، از نظم و قانون در این کشور دفاع کرده و از سوی دیگر خاطرنشان کرد که کشورهای غربی باید کسانی را که به پیامبر اسلام اهانت می‌کنند و باعث رنجش احساسات مسلمانان می‌شوند، مانند انکارکنندگان کشتار یهودیان مورد مجازات قرار دهند.

در همین حال پاریس به دنبال تحولات اخیر و فشارهای داخلی بر روابط دو کشور که پس از انتشار کاریکاتور شارلی ابدو و برخلاف سایر کشورهای اسلامی

در مدت زمان طولانی در پاکستان ادامه یافته است، از عملکرد دولت اسلام‌آباد در مهار نارضایتی‌ها علیه فرانسه دچار مشکل بوده و در پی تشدید اعتراضات خیابانی و نگرانی‌های امنیتی، از اتباع فرانسوی مقیم پاکستان که ظاهراً حدود ۸۰۰ نفر هستند خواسته است که موقتاً پاکستان را ترک کنند و متعاقباً نیز ۱۵ نفر از دیپلمات‌های مقیم خود در پاکستان را از این کشور فراخواند.

از طرفی موضوع توصیه به خروج فرانسوی‌ها از پاکستان، به شدت مورد اعتراض افکار عمومی و محافل سیاسی فرانسه قرار گرفته و از اینکه سیاست‌های الیزه طی سال‌های اخیر به کرات باعث خدشه‌دار شدن روابط فرانسه با کشورهای اسلامی و خروج فرانسوی‌ها از این کشورها شده ناراضی هستند. در همین حال رسانه‌های فرانسوی نیز در مقابل درخواست‌های مطرح‌شده در پاکستان برای اخراج سفیر این کشور از اسلام‌آباد، موضوع تعطیلی سفارت پاکستان در پاریس که پس از ماجرای کاریکاتور فاقد سفیر است و اخراج کلیه اتباع پاکستانی مقیم فرانسه را که بالغ بر ۱۳۰۰ نفر هستند، مطرح کرده‌اند.

دیپلماسی فرانسه در منطقه غرب آسیا در دهه‌های اخیر در زمینه تنظیم مناسبات با هند و پاکستان به عنوان دو کشور دارنده سلاح هسته‌ای در این منطقه و خارج از نظارت‌های بین‌المللی، از سال ۱۹۹۸ نوعی مشارکت استراتژیک با هند و مناسبات قراردادی با پاکستان را در دستور کار قرار داده است. از اوایل سال‌های ۲۰۱۰، پاریس و اسلام‌آباد زیرساخت‌هایی را برای همکاری در زمینه‌های نظامی و به خصوص در بخش هوایی و دریایی برای خود ایجاد کرده و اگر در نظر داشته باشیم که فرانسه موضوع تعمیر نگهداری زیردریایی‌های آگوستا و هواپیماهای میراژ سه و پنج پاکستان را بر عهده دارد و فرانسوا میتران، رئیس‌جمهور سابق این کشور، با اتمی‌شدن پاکستان در مقابل هند دارای سلاح هسته‌ای موافقت کرده بود، کیفیت و اهمیت مناسبات پاریس و اسلام‌آباد از منظر پاکستان بیشتر درک خواهد شد و طبیعی خواهد بود که اسلام‌آباد تمامی تلاش خود را برای محفوظ نگه داشتن این روابط از هرگونه گزندگی که ممکن است همسایه هندی‌اش از آن بهره‌برداری کند، اجتناب کند.

فارغ از اینکه با چگونه برداشتی از تحولات داخلی و فعلی پاکستان و احتمال اثرپذیری خارجی این تحولات که مستقیماً ضربه‌زدن و مخدوش کردن روابط پاریس- اسلام‌آباد را هدف‌گذاری کرده و این مقصود می‌تواند با منافع و همراهی کشورهای معارض پاکستان در همسایگی‌اش در منطقه نیز همسو بوده باشد یا نه، یادآوری این نکته ضروری است که گروه کثیری از مسئولان پاکستانی و تحلیلگران سیاسی این کشور از سال‌های قبل هوادار تقویت و گسترش روابط اسلام‌آباد- پاریس بوده تا از این رهگذر، از یک سو وابستگی مالی و نظامی پاکستان به چین و آمریکا کاهش یابد و از سوی دیگر باعث ایجاد تعادلی در مناسبات استراتژیک هند و فرانسه شود که همواره برای پاکستان به‌منزله هشدار و خطر در مناسبات منطقه‌ای تلقی می‌شود.

با این اوصاف، سفر وزیر خارجه پاکستان در شرایط ناآرام داخلی این کشور به تهران و سایر پایتخت‌هایی که از منظر دیپلماسی اسلام‌آباد می‌توانند در همراهی و کاستن از آلام و گرفتاری‌های این کشور که خواسته و ناخواسته توسط گروهی تندرو داخلی بر مناسبات خارجی پاکستان سایه افکنده و می‌رود تا این کشور را در آستانه تحولات قابل‌توجه منطقه‌ای و همسایگی‌های آن کشور، دچار نابسامانی‌های ایدایی کند، قابل تأمل و ریشه‌یابی است و لاجرم فرصتی را فراهم آورده است که توانایی‌ها و استعدادهای منطقه‌ای و ذاتی جمهوری اسلامی ایران در خدمت دیپلماسی کشور قرار گیرد تا در این فرصت و بدون تعارفات دیپلماتیک راهگشای مشکلات عدیده‌ای باشد که سال‌هاست گریبان روابط تهران و اسلام‌آباد را گرفته و مانع از بهره‌برداری از ظرفیت‌های بالقوه دو کشور همسایه و همراه دیروز و شریک در منافع فردای منطقه می‌شود.